

Slovenski dom

Stev. 10

V Ljubljani, petek 13. januarja 1939.

Leto IV

Vesti 13. januarja

Predsednik angleške vlade Chamberlain ima veliko zgodovinsko zaslugu v tem, da je v angleški zunanji politiki krenil na nova pota in sklenil sporazum z italijanskim cesarstvom. S tem je priznal italijansko moč in italijanske koristi. Bodoči razvoj obeh svetovnih držav, italijanske in angleške, je bil začrtan pri razgovorih v Rimu, tako je poluradno razlaga angleškega obiska v italijanskem tisku.

Angleški zunanji minister lord Halifax si je včeraj ogledal cerkve sv. Petra v Rimu.

Norveški prestolonaslednik bo prihodnji teden obiskal Anglijo.

Neznanci so streljali na stanovanja nemških konzulov v Haagu in Amsterdamu, zaradi česar vlada v Nemčiji spet veliko razburjenje.

140.000 kv. km neznanega ozemlja je odkril za Združene države letalec in raziskovalec Lincoln Ellsworth in ga proglasil za last USA. Včeraj je o tem poročal ameriški vladni v Washingtonu.

Vodja nemške manjšine na Slovaškem Karmasin je včeraj odpotoval v Berlin.

Bivši turški zunanji minister Ruđi Aras je imenovan za poslanika Turčije v Londonu.

Španska nacionalistična vlada je odklonila prošnjo angleške letalske družbe Imperial Airways, ki bi rada začela novo letalsko progo iz Londona v Lizbono čez nacionalistično ozemlje. Nacionalisti odklonitev utemeljujejo z razlogom, da ne morejo česa takega dovoliti državi, ki ne mara uradno priznati nacionalistične države.

Hitler se je pri včerajšnjem diplomatskem sprejemu v Berlinu izredno dolgo razgovarjal z novim sovjetskim poslanikom Aleksejem Merekalovim, kar listi v svojih poročilih zelo poudarjajo.

Francoški zunanji minister Bonnet je včeraj odpotoval iz Pariza v Ženevo, kjer se bo v nedeljo sestal z angleškim zunanjim ministrom Halifaxom, ki bo prišel tja iz Rima.

35.000 tonsko nosilko letal »Richelieu«, ki bo največja francoska bojna ladja, bodo 17. januarja splovili. Ladja bo do kraja končana v začetku leta 1940.

Nemška vlada je poslala češkoslovaškemu zunanjemu ministru dr. Chvalkovskemu vabilu, naj obišče Berlin takoj po odpotovanju ministra Czakya v Nemčijo.

Večerja na čast dr. Korošcu

Atene, 12. jan. AA. Minister na razpoložanju dr. Anton Korošec se je snoči udeležil v jugoslovanskem poslanstvu večerji, ki jo je njemu na čast priredil Lazarevič. Na večerji so bili razen gosta in domačina tudi člani poslaništva.

Komisija za poravnavo spora med ČSR in Madžarsko

Budimpešta, 13. jan. m. Mešana madžarsko-češkoslovaška komisija za poravnavo znanega obmejnega spopada pri Mukačevu se je sestala včeraj ob 10 dopoldne v Mukačevu ter je imela svojo prvo sejo. Ugotovila bo predvsem, koliko škode je bilo pri omenjenem spopadu ter bo razpravljala o povrnitvi te škode ter o morebitni popravni meji. Njena naloga je tudi, da reši vsa sporna vprašanja med Madžarsko in Češkoslovaško.

Trgovska pogajanja med Jugoslavijo in Francijo

Pariz, 13. jan. m. V trgovinskem ministrstvu se bodo danes začela francosko-jugoslovanska pogajanja za sklenitev novega trgovinskega sporazuma. S temi pogajanjmi se bavi danes vse francosko časopisje ter poudarja, da se morajo razgovori, ki so se pričeli v Beogradu ob bivanju francoskega trgovskega zastopstva v Jugoslaviji, nadaljevati najprej s proučitvijo dosedanjega stanja v trgovinski zamenjavi med Jugoslavijo in Francijo. Francosko časopisje se zavzema za večjo izmenjavo blaga med obema državama.

Olimpijski smučarski prvak Larson pojde v samostan

Stockholm, 12. januarja.

Erik Larson, smučarski olimpijski prvak iz leta 1936, zmagovalec v teku na 18 km pri olimpijskih igrah v Garmisch-Partenkirchenu in zdaj najboljši smučar na evropskem severu, je pred dvema dnevnoma presenetil švedsko in svetovno javnost s sporočilom, da se odslej ne bo več udeleževal tekem, ker mu tega ne dopušta vera. Sporočil je tudi, da se bavi z mislijo, da bo prav kmalu vstopil v samostan. Do tedaj ne bo več tekmoval na nobeni prireditvi, ker so vse tekme ponavadi v nedeljo in bi ga zaradi tega ovirale pri izpolnjevanju njegovih verskih dolžnosti. Razen tega pa je v vsakem tekmovalstvu, je dejal sloviti olimpijec častnikarjem, ki so pridili nadeni, precej ničemerne in napuha. — Zaradi tega se odpovedujem vsaki tekmi in me ne boste nikdar več videli na startu.

Ta nepričakovana novica je vzbudila ogromno pozornost najprej v švedskem tisku, za tem pa v vsej svetovni športni javnosti, ki se ji Larsonov korak zdi seveda nerazumljiv, zlasti še sprito tega, da je Larson veljal za favorita tudi pri raznih letošnjih mednarodnih prvenstvenih tekmah in celo pri prihodnjih olimpijskih igrah, ki bodo v Helsinkih.

Larson je neki stockholmski cerkvi podaril vse zlate in srebrne pokale, ki jih je dobil za svoje zmage. Olimpijski pokal iz leta 1936 bo zdaj služil za krščenje otrok. Iz njegove rodbine poročajo, da prosi vse znanke, prijatelje in sorodnike, naj ga pustijo, da bo lahko mirno molil.

Angleško-italijanski razgovori v Rimu so končani

brez kakega novega sporazuma ali načrta

Rim, 13. jan. o. Angleški minister Chamberlain in zunanji minister lord Halifax sta drugi dan svojega bivanja v Rimu položila dopoldne lovorove vence na grobove italijanskih kraljev v Panteonu in na grob Neznanege vojaka pred spomenikom Viktorja Emanuela II. Ob 11.30 sta bila angleška državnik v zasebni avdienci sprejeta pri kralju in cesarju na Kvirinalu. Vlada ju je nato pridržal na kosilu. Ko sta polagala vence in ko sta odhajala v kraljevo palačo, so ju navdušeno pozdravljali množice rimskega prebivalstva.

Po kosilu sta se Chamberlain in Halifax z Mussolinijem ter grofom Ciano odpravila na Mussolinijev forum, kjer je bila njima na čast prirejen športni in vojaški nastop fašistovske mladine. Marmornati stadion je bil ves v angleških in italijanskih zastavah. Pri paradi je nastopilo 4300 fantov, deklet in otrok v bojni opravi. Po nastopu je fašistovska mladina defilirala med visokih gostov. Prireditve se je udeležilo kakih 40.000 ljudi, ki so Chamberlaina in Halifaxa burno pozdravljali ter manifestirali za prijateljstvo med Anglijo in Italijo.

S stadiona so se vsi štirje državniki odpravili v Beneško palačo, kjer se je začel drugi razgovor Mussolinija in Ciana s Chamberlainom in Halifaxom. S tem razgovorom so bila angleško-italijanska posvetovanja uradno zaključena. Po sestanku je izšlo kratko uradno poročilo, ki pravi: »Mussolini je v Beneški palači ob 17.30 sprejel Chamberlaina in Halifaxa. Sestanku je prisostvoval tudi grof Ciano. Razgovor je trajal eno uro 15 minut.«

Ko so državniki odhajali s sestanka, je bil Chamberlain videti zelo utrujen, Halifax pa se je smehljaj.

O razgovorih pravijo v poučenih krogih, rimskih in londonskih, da pri njih ni prišlo do kakega novega sporazuma med obema državama. Glavni del razgovorov je po teh poročilih veljal španskemu vprašanju. Zdi se, da je Italija pripravljena svoje čete umakniti šele, ko bo Franco končno zmagal. Poudarjajo, da angleški obisk v Rimu nikakor ne bo vplival na zvezo Italije z Nemčijo in Japonsko, kar je videti iz dejstva, da je Mussolini včeraj sprejel nemškega in japonskega poslanika ter ju obvestil o poteku razgovorov.

Lord Halifax bo danes imel sestanek s francoskim poslanikom v Rimu — Francois Ponceom. Pri tem sestanku bo govorila o bodočem razvoju francosko italijanskih odnosov in o vlogi, ki jo bo po rimskem obisku pri tem igrala Anglija.

Lord Halifax je razen tega včeraj imel dolg razgovor z grofom Ciano v palači zunanjega ministrstva. Razgovora sta se udeležila tudi tajnika Cadogan in Charles.

Danes dopoldne bosta angleška državnik sprejeta v avdienci pri sv. očetu, nato pa pojdeti na kosilo, ki jima ga priredi angleški poslanik pri Sveti stolici.

Dr. Stojadinović pri odkritju Pašičeve spominske plošče v Zürichu

Zürich, 12. jan. Včeraj so v Zürichu slovesno odkrili spominsko ploščo na hiši, kjer je stanoval kot študent Nikola Pašić. Slovesnost je dobila posebno važen značaj, kjer je odkritju prisostvoval tudi predsednik vlade dr. Stojadinović, eden izmed učencev in političnih sodelavcev Nikole Pašiča. Dr. Stojadinović, ki skuša pri vsaki priložnosti ohraniti spomin na izročilo Nikole Pašiča, ni zamudil tudi te priložnosti, da se je v Zürichu na povratku z dopusta ustavil in prisostvoval slovesnosti na čast velikemu jugoslovanskemu državniku. Napis na hiši je v nemščini in se v našem prevodu glasi: »Veliki jugoslovanski državnik Nikola Pašić je stanoval v tej hiši kot študent na tehniški visoki šoli od leta 1868 do 1872.«

Francova vojska je zasedla Falset zadnjo utrjeno postojanko pred pristaniščem Taragono

Burgos, 13. jan. o. Uradno poročajo, da so španske nacionalistične čete sinoči zavzele mesto Falset na južnem delu katalonskega bojišča, zadnjo važno postojanko pred Taragono. Pri osvojitvi so nacionalisti dobili v roke ogromno vojnega materiala, zlasti streliva.

Današnje službeno poročilo Francovega vrhovnega poveljstva govori o zmagoslavnem napredovanju na katalonskem bojišču. Poročilo poudarja, da so Francove čete vse rdeče poskuse, da preprečijo nacionalistično prodiranje, onemogočile in prisilile sovražnika na umik. V okolici Agramunta, ki je že zavzet, je bila včeraj velika in zelo krvava bitka, v kateri so morale sovražne čete odnehati in se spuštale v beg. Na bojišču so pustili ogromno mrtvih. Na jugu od Agramunta so zavzeli nacionalisti Puigvet de Agramunt in še nekatere druge važnejše postojanke. Blizu prekopa Urgel so čete zavzele Pay de Frexana. Ob južnem delu prekopa so Francove čete prodirle v notranjost 7 km.

Nadalje so nacionalistične čete zasedle Guardia de Prals, Barbara, Prenafata in postojanke na vzhodu, katere obkrožujejo ceste Capra Valls. Na obrežnem sektorju so Francove čete zasedle zelo važne zveze z Falsetom, kakor mesto samo in kraj Marso. Iste čete so zavzele postojanke pri Colfredu, Puelli, gozd Santan la Barceloneta, Clot de san Juan, Belmont de Tarragona, Tosat, Gros, hrib Mola, Bodo in Rasquera. Število ujetnikov se je povečalo danes zjutraj za 2400. Nacionalisti so zajeli veliko vojnega materiala ter eno celo baterijo z vsem moštvo. Sovražnik je pretrpel ogromne izgube. Samo pri Seveli so našli nad 300 mrtvih. Na estremadurisko fronti pa so nacionalisti zboljšali svoje postojanke s protinapadi. cerkve.

Uradno poročilo nacionalističnega vrhovnega poveljstva znova govori o velikih grozodejstvih rdečih čet pred umikom. V samem mestu Leridi so komu-

nisti ubili včeraj 50 ljudi. Skupno število žrtev znaša do zdaj v tem mestu 756. Med umorjenimi je tudi leridski škof in 67 duhovnikov.

Velika industrijska afeta pred celjskim sodiščem

Industrijec, stavbenik, ravnatelj in trgovec obtožen izdaje tajnih Hirschlovih načrtov

Celje, dne 13. jan.

Danes dopoldne obravnava celj. okrož. sodišče primer, kakršnega še ni imelo. Na zatožni klopi sedijo 49 leti Milošević Evgen, bivši ravnatelj in prokurist kemične tovarne v Celju, 49 letni mestni stavbenik Jezernik Karol, 54 letni industrijec Medic Franc iz Ljubljane, 32 letni inž. Fibernik Mirko iz Ljubljane in 53 letni trgovec Detela Karl iz Ljubljane.

Ta afeta je v Celju skoro neopaženo šla mimo javnosti in je tudi »Slovenski dom« a tem le na kratko poročal. Obširneje so pisali o tem belgijski časopisi, ki so prav dolgovestno, vendar zanimivo poročali o tej aferi, o kateri se pri nas ni moglo mnogo izvedeti.

Gre za izkoriščanje tajnosti, katere prekršitev je nesla obtožencem skoro 1.000.000 din. Dr. inž. Hirschl iz Bosna na Holandskem, je dal kemični tovarni d. d. v Celju svoj izum za litoponske naprave. Družba je kupila ta izum, za katerega je strokovnjak garantiral, da ga ne bo dal nobeni drugi tovarni v državi, milijon dinarjev. To vsoto bi morala plačati družba g. Hirschlu 10 let po din 100.000, kot prvo vsoto pa je nakazala 150.000 din.

Obnovitev monarhije v Španiji

Pariz, 13. januarja. m. Francosko časopisje poleg obširnih poročil o sprejemu angleških državnikov v Rimu ter o prvih angleško italijanskih razgovorih objavlja tudi daljše članke o spravi med Alfonzom XIII., bivšim španskim kraljem in njegovo soprogo Viktorijo Evgenijo v italijanski prestolnici. Tej spravi angleško, francosko in ameriško časopisje pripisuje velik politični pomen ter se sprašuje, če to morda ne pomeni pospeševanja za obnovitev monarhije v Španiji. Španski monarhistični krogi zagotavljajo, da smatra bivši kralj Alfonz XIII. svoje kraljevske poslanstvo za končano in da vse zahteve glede španskega prestola prenaša na svojega sina princa Asturskega, Dona Juana. Prince Asturski je edini živeči sin španske kraljevske dvojice in je zdaj star 25 let. Dokončal je angleško pomorsko akademijo v Portsmouthu. Za svojega bivanja v Angliji si je pridobil po zaslugi vojvode Albe

mnoho prijateljev v angleških krogih. Ob izbruhu španske državljanske vojne je nameraval vstopiti v nacionalistične vrste, toda general Molla se je temu upiral, češ da ni dostojno, da bi si bodoči španski kralj omadeževal svoje roke s krvjo. V španskih in nacionalističnih krogih ima Don Juan mnogo pristašev, posebno med falangisti, pa tudi med karlisti.

Po informacijah iz angleških krogov morebitna obnovitev monarhije pridobiva čimdalje večje simpatije tudi v angleških in italijanskih krogih. »Daily Express« pravi, da je Mussolini pripravljen pristati na obnovitev monarhije v primeru, če general Franco zmaga. Angleški krogi pa žele, da bi se obnovila monarhija v Španiji že pred Francovo zmago in da bi novi kralj prevzel od svoje strani delo za pomiritev španskega ljudstva.

„Živi bog“ prodaja automobile

Pariz, 12. januarja.

Pariz je bil pred nekaj dnevi priča posebne verske slovesnosti. Med nešteti begunci, ki jih je svetovna vojna pognala iz Rusije, prebiva v Parizu poleg propadlih velikih knezov, generalov in plemičev tudi precejšnje število Kalmikov — mongolskih prebivalcev iz najsevernejše Sibirije, zlasti s polotoka Kamčatke. Ti Kalmiki so pogani ne le doma, marveč tudi v tujini. Njihova vera pravi, da med kalmiškim narodom vedno prebiva potomec njihovega božanstva. Temu potomecu dajejo naslov »živi bog«.

Temu »živemu bogu« so se pred nekaj dnevi prišli skupno pokloniti vsi Kalmiki, ki jih živi v Parizu kakih 120. »Živi bog« je mladi knez Nikolaj Tundutov, tudi begunec, čigar starši so skupno z verniki po kdo ve kakih potih prišli v Francijo. Knez Tundutov je po kalmiški legendi potomec enega izmed 399 sinov Džingiskanovih. — Džingiskan pa je potomec najvišjega kalmiškega božanstva samega. Kneževi predniki so bili nekaj carjevi vazali.

»Živi bog«, ki je čisto majhen prišel s starši v Francijo, je vzgojen po evropsko. Študiral je na liceju Jancon-de-Sailly, kjer si sošolci niso mislili, koga imajo med seboj. Njegovim prednikom na Kamčatki ni bilo nikdar treba delati, živeli so od vernikov. Toda teh je zdaj v Parizu premalo in se jim preslabo godi, da bi mogli pomagati svojemu »živemu bogu«. Zato je moral knez po končanih študijah gledati, kje si bo služil kruh. Dobil je posla v prodajalni nekega velikega pariškega avtomobilskega podjetja in prodaja avtomobile, kakor so se prepričali na omenjeni slavnosti tudi njegovi verniki — z veliko žalostjo seveda.

Nov telefonski imenik za leto 1939. Poštna uprava bo v kratkem izdala nov uradni telefonski imenik za leto 1939. Zato obvešča telefonske naročnike, da s pismeno kolkovano vlogo lahko zahtevajo spremembo besedila, pod katerim so uvrščeni v zdajnjem uradnem telef. imeniku. Ta sprememba se izvrši proti plačilu pristojbine 5 din.

Enkratna in dvakratna uvrstitve naročnika v imeniku je brezplačna, za vsako nadaljnjo uvrstitve se pa plača pristojbina 10 din. Številka telefona, ime in priimek naročnika, paklic, stanovanje in ostalo sme zavzeti v imeniku največ štiri tiskane vrstice. Ker je imenik le službeni spisek naročnikov po abecednem redu, so ti lahko uvrščeni pod poklicem ali pod imenom kakega prodajnega predmeta itd. Podrobnejša navodila glede tega so v čl. 42. telef. pravilnika.

Kdor torej želi kako spremembo v telef. imeniku, naj takoj najkasneje pa do konca tega meseca zaprosi s pismeno kolkovano vlogo pri svoji pristojni pošti (v Ljubljani in Mariboru pa na glavni pošti), kjer tudi lahko dobi vsa potrebna pojasnila. — Direkcija pošte, telegrafa in telefona v Ljubljani.

»Slovenski dom« je edini katoliški popoldnevnik!

Pri gradnji pražarne so bili zaposleni Jezernik, železna tovarna v Storah pa je dobavila železne armature, peči pa je zgradilo podjetje samo, da zavaruje njihovo tajnost.

Za načrte je vedel tudi Milošević, ki je izračunal, koliko podjetje donaja. Kmalu je odnesel te načrte Jezerniku, da jih je ta prekopiral. Prvega oktobra je ravatelj Milošević zapustil svojo službo, kar je zbudilo pozornost. Milošević in Jezernik sta te načrte prodala Medicu za tovarno v Domžalah in dobila po izpovedi dr. Žužka Jezerniku 600.000 din, za načrte peči pa 8000. Prav zanimivo je, kako je Jezernik naročeval v železnarni in samotni tovarni material za Medica in zasluzil po 10% pri dobavi. Detela, ki je igral vlogo posredovalca, je dobil 250.000, poleg tega mu je bilo obljubljenih še 0,50 din za vsak kg litopona v tovarni v Domžalah.

Za razpravo vlada v Celju veliko zanimanje in javnost nestrpno pričakuje končnih rezultatov. Zaslusanih je bilo že mnogo oseb. O razpravi, ki bo verjetno trajala v noč, bomo poročali obširneje še jutri. Bržkone bo vzbudila ta razprava tudi zanimanje v drugih državah, saj imamo take tovarne, zgrajene prav po istih načrtih, v Celovcu, v Bolgariji, na Madžarskem in v Nemčiji.

Izum in tajnost g. ing. Hirschla sta dve peči, naprava za čiščenje luga in cinkovega sulfata, naprava za hlajenje, sušilna peč, kombinacija naprava za mokrenje z vrtilnim sitom, skozi katero se preseja mleto tekočina litopona.

Načrti za kalcinove peči — kopije — so našli pri obtožencih, dočim treh detajlnih načrtov za sušilno peč niso našli. Te načrte so uporabili za tovarno Medic in Zankl v Domžalah. Zanimiva so pričevanja ter izpovedi strokovnjakov gg. inž. Schmiedingerja in inž. Kleina, ki pravita, da je tovarna v Domžalah sto odstotna kopija tovarne v Celju. Na razpravi se bodo odkrila prav gotovo še druga zanimiva dejanja, o katerih obtožnica ne govori in o katerih bomo še poročali.

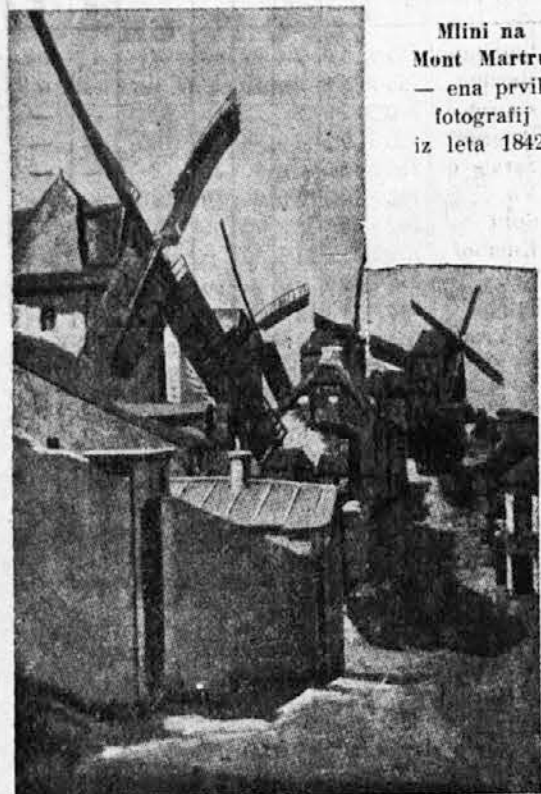
Razprava ob času poročila še traja.

Barcelona, 13. jan. m. Zaradi poslabšanega stanja na bojiščih, ki pomeni neposredno nevarnost za prestolnico, je vlada včeraj poklicala pod orožje letnike od 1915. do 1921. ter izdala številne odredbe za utrditev Katalonije, kar je še v oblasti vlade. Pod orožje so poklicani vsi moški od 20. do 44. leta.

100 letnica enega najvažnejših izumov v zgodovini človeške omike

Izum, ki je v 100 letih preobrnil svet

Ljudje, ki so se dali fotografirati, so morali četrto ure privezani sedati pred aparatom

Mlini na Mont Martru — ena prvih fotografij iz leta 1842.

misel, da bi bilo mogoče reproducirati slike brez risanja. Komur je o tej stvari mislil, govoril, ga je seveda imel za zmešanega, neznanstvenega sanjača, kakor je to rado ob vsaki veliki misli, ki je sodobniki ne morejo pojmiti. Misel, da bi kaj takega bilo možno, je Niepce dobil pri Aristotelu, ki pravi, da »sončna luč riše okroglo sliko, kadar pada skozi štirioglato odprtino«.

Brat Claude, s katerim je Niepce ves čas sodeloval, je odpotoval v Anglijo, da bi prodal tam neki skupni izum za ladijski pogon. Niepce pa se je vrnil v iskanje. Lepega dne je pisal bratu takole:

»Našel sem način in sredstvo, kako je mogoče reproducirati slike brez risanja. Treba je te slike predmetov in ljudi ujeti v temni celici na papir, ki je prepleten s svetločutnim srebrnim kloridom, potem pa jih ustali s solitrno kislino.«

Fotografija je bila s tem v načelu in v zametku odkrita. Niepce je bil nezaupen, ker je poznal ljudi. Zato je svojo najdbo držal skrito, da se ne bi z njo okoristil kdo drugi. Ni bil niti zdaleč z njo zadovoljen. Slike, ki jih je dobival s svojim prvim aparatom, so bile spate, medle in, kar je bilo najhujše, tež nekaj dni so čisto zbledle in izgubile. Najprej se mu je posrečilo loviti jasnejše in natančnejše slike s tem, da je svojo črno celico oskrbel s stekleno prizmo, katero je pozneje nadomestila leča.

Druge njegove skrb je bila, da bi mogel

slike narediti trajne

Začel se je vneto baviti s kemijo ter poskušal z najrazličnejšimi snovmi. Dognal je, da neka prevleka, katere glavna sestavina je bitumin iz Mrtvega morja, na soncu poblede. Pustil je zdaj papir ter z novo snovjo prevlekoval cinkove plošče. S tem je odkril cinkografijo ali heliografuro, ki jo danes uporabljamo pri izdelovanju klišejev. To je bilo leta 1821. Naslednje leto je pustil tudi cinkove plošče ter začel rabiti steklene — fotografija je bila tu. Imela pa je veliko pomanjkljivost: z Niepcevim postopkom je bilo mogoče dobiti samo po eno sliko, in sicer direktno na ploščo, brez negativne.

Prednik današnjega filma

Za Niepceov izum so nekaj let pozneje, 1826, zvedeli v Parizu. Nekdo, ki ga je Niepce poslal v Pariz naročat v optično delavnico bratov Chevalierjev novo temno celico, je povedal tam, kakaj bo služila. Chevalierja sta novico sporočila bogatemu veseljaku Daguerreu, ki se je kot moden človek površno zanimal za vse novo, pametno in enumno. Ta je nekaj slišal o novih poskusih in se tudi sam za zabavo ukvarjal s podobnimi reči. Do tega ga je privedel njegov poklic: bil je slikar, ki je delal dekoracije za največja modna pariška gledališča. Pri tem delu je prišel na misel, da bi izpopolnil diorama, neke vrste tedanji skiptikon, seveda brez aparata. Diorama je kazala ljudem nepovečane slike, narejene na prosojnem

V Hollywoodu se takole pripravljajo filmske igralke za nastop.

blagu, katero so od zadaj razsvetlili. Spretni slikarji so znali tem slikam dati veliko prepričljivost in plastičnost. Daguerre je diorama izpopolnil s tem, da je slike povečal, izumil trak, na katerem so bili naslikani razni zaporedni prizori. Trak z njimi se je odvijal pred gledalci in vzbujal vtis nekakega razvoja ter gibanja. Ta Daguerreov izpopolnjeni diorama je bil torej po svoji zamisli prednik današnjega filma, ki je v bistvu združitve fotografije in diorama.

Daguerre je za diorama tudi uporabljal temnico. Velikokrat se je tudi njemu rodila misel, da bi slike, ki jih je ujel s temnico, tudi ohranil na papirju ali na drugi snovi. Ko je slišal o Niepceovi iznajdbi, ga je spreletelo. Takoj je pisal Niepceu, da bi skupno delovala za izpopolnitev iznajdbe. Niepce je bil nezaupen in ni leto dni odgovoril Daguerreu. Čez leto dni se je Niepce le odločil, da mu je postal prvo sliko, narejeno po lastnem izumu. Daguerre se je stvar zdela slaba, postopek brez bodočnosti. Ni ga več zanimal. Zdal je bil Niepce tisti, ki je prišel in ko ni bilo od Daguerrea odgovora, je prišel sam v Pariz. Navdušil se je nad dioramom, začel je mladega modnega slikarja v pariškega salonkega junaka ceniti kot genija. Nazadnje sta Niepce in Daguerre ustanovila družbo za izpopolnitev nove iznajdbe ter uredila delavnico.

Ko je pokazal svoj izum so se mu smejali

Niepce ni dočkal sadov novega sodelovanja. Umrl je julija 1833. Daguerre je nadaljeval sam z iskanjem. Lepega dne je ugotovil srebrni jodir, ki se nabere z izhlapevanjem na stehleni plošči, ki na svetlobi porini. Nekaj dni pozneje je prav tako po naključju našel v kemični shrabi sliko, o kateri je mislil, da je že davno zbledela in izgubila. Iskal je, kako to in ugotovil, da je sliko ustalilo — živo srebro, ki ga je imel v shrabi.

Z letalom po svojo ženo v Lubijanko

Anglež, ki se mu je le posrečilo izprostiti milost v Moskvi

Bilo je pred štirimi leti, ko je med številnimi drugimi prišel v Rusijo tudi angleški letalec inženir Grover. Angleži so mu tedaj poverili posebno poslanstvo, ki naj ga izvrši v Sovjetski Rusiji. Kaj je bila prav za prav njegova naloga, ni točno znano. Le to poročajo časopisi, da je tedaj prišel tja po svojih poslih. Ker je bil še mlad — seveda tudi še zdaj ni tako zelo star, saj so od tedaj pretekla komaj štiri leta — se je zagledal v neko mlado Rusinjo ter se po treh mesecih poznanstva z njo poročil. Kmalu pa se je življenja v Rusiji naveličal in je sklenil oditi nazaj v Anglijo. Žene seveda ni nameraval pustiti tam, saj vendar Angleži niso takšne vrste ljudje.

Sovjetski oblastem pa je kaj kmalu prišlo na nos, da namerava Grover pobegniti s svojo ženo — Rusinjo na Anglesko. In kmalu so mlado poročenko tudi zaprli. To se jim je zdelo še najbolj, če hočejo preprečiti njen beg v tujino. Grover ni vedel, kaj naj bi zdaj počel. Vse mu je bilo težko: ostati v Rusiji, ki jo je tako trdno sklenil zapustiti, ali pa oditi na Anglesko brez žene, ki jo je imel tako zelo rad. Videl je, da so sovjetske oblasti nedostopne za vsako prošnjo. Odločil se je zaradi tega za drugo rešitev, namreč oditi na Anglesko in se pozneje, če se morda razmere kaj spremenijo, spet vrniti v Rusijo po svojo ženo. Cela štiri leta so pretekla od tedaj, ko je zapustil sam Rusijo, štiri dolga leta je prosil sovjetske oblasti, naj spuste njegovo ženo iz grozne Lubijanke. A bilo je vse zaman. Nazadnje pa je kljub temu sklenil, naj bo kar hoče, da se sam poda spet nazaj v Rusijo, kajti zdelo se mu je, da bi osebo utegnil kaj več doseči. Pred približno tremi meseci je odelel s svojim letalom preko Nemčije naravnost proti Moskvi. Ko je v Rusiji pristal, so ga seveda takoj zaprli, kajti ni se bil niti prijavil — vsak letalec mora vendar prijaviti svoj pristane na tem ali onem letališču — drugič pa tudi ni imel nikakega dovoljenja, da sploh sme preleteti rusko mejo. Tretjič pa je bil še zaradi svojega prejšnjega bivanja v Rusiji precej sumljiv, vsaj zdelo se je tako.

Grover ima dovolj vplivnih znancev v Angliji in tudi v Rusiji, ki so na vse načine posredovali, kako bi vsaj njegovi rešili iz zapor. In ravno temu posredovanju se mora najbrže zahvaliti, da je sploh še kdaj zadiral svobodni zrak. Ko so ga spustili, je toliko časa sitaril pri sovjetskih oblasteh, da so nazadnje le spustili iz Lubijanke tudi njegovo ženo leono. Nepopisno je bilo njuno veselje, ko sta se po tolikih letih spet videla. Izposlovala sta nazadnje tudi dovoljenje, da smeta skupno odleteti čez mejo, kamor hočeta. In odletela sta naravnost proti Angliji, le med poljo sta se za kratek čas ustavila v Berlinu, kjer so ju številni časnikarji takoj obkolili, čim sta stopila z letala, in ju slikali.

Ko sta prišla v Anglijo, sta se poročila še v drugič, tokrat po obredu, kakršni je na Angleskem v navadi. Angleska časopisi poročajo, da je bila ta poroka nadvse svečana in ni manjkalo tudi ne številnih radovednežev. Pravijo, da se je nabralo polno

Poskušal je dalje ter dobil tako prvo fiksno kopel, katero je tvorila topla raztopina morske soli. Slike je bilo zdaj mogoče delati za trajno in Daguerre je s svojim izumom stopil na plan. To je bilo leta 1837. Toda s prvim nastopom ni imel uspeha. Ljudje so se norčevali, nihče od gospodarstvenikov ni hotel dati na razpolago sredstev za izkoriščenje izuma. Francija je daguerotipijo vzela resno šele, ko so se Angleži ponudili, da izum odkupijo.

Pred sto leti, 7. januarja je bila fotografija uradno razglašena za koristen izum. Znanstveniki so jo seveda obsojali, nič manj umetniki. Norčevali so se iz sedenja pred aparatom, ki je trajalo pred sto leti četrto ure. Ljudi, ki so se dali fotografirati, so morali privezati, da so sedeli mirno. Aparati so tehtali tedaj po pideset kilogramov, njihova cena je bila grozanska! 400 tedanjih zlatih frankov.

Fotografija je vendar zmagala

Toda fotografija se je izpopolnjevala. Namesto joda so začeli uporabljati brom in s tem zvišali občutljivost plošč in papirja. Za fiksiranje kopeli so jemali hiposulfit, ki je slikam dal pravo trajnost. Leta 1841 je luksuzni fotografski aparat tehtal samo še 14 kg, fotografija pa je stala 120 frankov...

Učenjaki vsega sveta so se začeli baviti z izpopolnjevanjem novega izuma, ki je obetal ogromne znanstvene in gospodarske koristi. Nekega dne so dognali, da bi bilo s steklene negativne plošče mogoče delati nešteto kopij. To je dognal Niepcejev sorodnik de Saint Victor. Fotografija je zmagala. V sto letih je Niepce-Daguerreov izum preobrnil svet, saj iz njega izvirajo naravnost ali posredno film, kino, radio, televizija, belinogram — stvari, brez katerih si sodobnega življenja ne moremo misliti. In vendar je komaj sto let, kar je bila izumljena njihova prednica fotografija...

Radio

Programi Radio Ljubljana

Petek, 13. jan.: 11 Soliska ura: Gorjanci (g. Rafael Bačar) — 12 Po naših hribih in dolinah (plošče) — 13.45 Poročila — 13.45 Napovedi — 13.50 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14. Napovedi — 18. Zenska ura: Koristi zaprak, ki se nam stavijo v življenju (gđ. Mica Kovšček) — 18.20 Schumann: Otroški prizori (plošče) — 18.40 Francosčina (g. dr. Stanko Leben) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura — 19.50 O naših izseljenih (g. Jože Premrov) — 20. Iz starih operet, koncert Radijskega orkestra — 21.10 Koncert na violočelu, igra g. Genda Sedlbauer, pri klavirju g. prof. M. Lipovšek — 22. Napovedi, poročila — 22.30 Angl. plošče.

Drugi programi

Sobota, 14. jan.: V pisani vrsti se plošče vrtijo, z njih pa navepi veseli donijo — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 V pisani vrsti se plošče vrtijo, z njih pa navepi veseli donijo — 14. Napovedi — 17. Otrška ura: a) Selma Lagerlöf: Kako je Niels Holgersen popotoval z divjimi gosmi. Povest v nadaljevanjih. b) Tetka Marička pripoveduje — 17.50 Pregled sporeda — 18. Za delopust, igra Radijskega orkestra — 18.40 Socialni razvoj Zagorja (g. Arnost Adamič) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura — 19.50 Beseda k prazniku (g. F. S. Finžgar) — 20. O sunskih politiki (g. urednik dr. Al. Kuhar) — 20.30 Kar po domače... — Iz knjižnih zgradb in šal Fridolina Zolne. Zbral in za radio pripravil Fran Milušič ml. Izvajajo člani radijske družine, sodelujejo Fantje na vasi — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Za vesel konec tedna, igra Radijskega orkestra.

Petek, 13. januarja: Belgrad: 20. Zagreb: 20.30 Klavir, 21.30 Mozartove skladbe — Zagreb: 20. Ork. koncert, 20.30 Violina, 21. Komorni koncert, 21.30 Soliska gl. — 22.30 Plesna glasba — Soljica: 19.15 Massenetova opera: Manon — Varčava: 19. Zab. glasba, 20. Konc. — 21.50 Film koncert — Budimpešta: 19.30 Ork. — 21. Klavir, 22. Cig. ork. — 23.10 Plošče — Trst-Milan: 17.15 Plesna gl. — 21. Ork., zborovski in solistični koncert — Rim-Bar: 21. Opereta — Dunaj: 20.10 Slavnostni koncert — Lipsko: 20.10 Nordijska glasba — Köln: 20.10 Voljaške pesmi, 21. Nar. gl. — Frankfurt: 20.15 D'Albertova opera »Nizava« — Strasbourg: 20.15 Opera (iz Pariza).

»Oni, ki trdi, da je popolnoma prepričan o kaki stvari, je tepec.«

»Ali veste to gotovo?«

»Popolnoma prepričan sem o tem.«

Norman Raily Raine:

JUNAŠTVA ROBITA HOODA ZGODOVINSKI ROMAN S LIKAMI

Končno je tudi sama postala lačna, pa je vzela s prsti kos janjčka. Ugriznila je v vroče meso in se od strani ozrla v Robina Hooda. Robin se sprva napravi kakor ne bi bil ničesar opazil, nato pa se udobno in počasi obrne k lady Marian ter pravi:

»Za vas to svečano gostijo se prav za prav moram zahvaliti siru Guyju, jaz pa sem bil mislil, da je on naš sovražnik!« To je spregovoril tako na glas, da ga je moral slišati tudi sam sir Guy. Hotel je tako. Sir Guy se je zdržnil in kri mu je butnila v glavo. Nekaj se je zakalilo pred njim. Zgibnil je kakor bi hotel koga napasti, toda močni, mišičasti templar Friar Tuck ga zgrabi za roko in krepko potegne nazaj na klop.

»Ali to še ni vse! Danes nam je pripeljal povrhu še več zabojev svile in nakita. K temu pa še 30.000 zlatnikov, ki jih je bil naropal med ljudstvom!«

Lady Marian se zdrzne, obrne k Robinu Hoodu in reče:

»Pa menda vendar ne boš tako predrzen!... Sir Guy je ta denar nabral in izterjal za princa Ivana!«

»Da, zbral ga je — prav praviš — za princa Ivana, namesto za kralja Riharda z Levjim srcem!... Prav zares je čudno, da je bil toliko mučil in pehal, da je zbral toliko denarja za princa... pa se je — že skoraj na nottinghamekem

pragu — premislil... in ravno kakor nalašč tule v gozdu!«

»Le dobro si oglej svoj zaklad!« zavpije Much, odpre skupna z Malčkom težko skrinjo in zarije prete v denar, ki se je na soncu lesketal in prelival kakor bi se talil v solnčnem žaru.

(Foto Warner Bros.)

Robin umolkne. Potem stopi na klop, postavi eno nogo na mizo in da znak, naj se ljudje umirijo...

»In ti mi govori o poštemosti! Menda ne misliš, da bi ti jaz verjel, da boš ta denar poslal kralju Rihardu?«

Robin umolkne, potem pa skoči na klop, z eno nogo stopi na mizo in da znamenje, naj se ljudje umirijo. Popolna tišina nastane, vsi pogledi so uprti vanj, ko vpraša:

»Bratje uporniki in borci, vprašam vas, če hočete, da razdelimo zaplenjeni denar?«

»Denar je kraljeva last!« zavpijejo vsi hkratu kakor en moč. Roke dvignejo kvišku. »Treba ga je dati kralju! Mi denarja ne rabimo!«

Uporniki so razburjeno in ogorčeno zplili. Ljubili so svojega kralja, ujetega Riharda z Levjim srcem in obsojali so opanje princa Ivana brez dežele ter njegovih pomočnikov in zlobnih svetovalcev. Robin je dobro poznal dušo saksonskega naroda, zato je pravilno računl, da bo njegov predlog doživel ogorčene proteste in hudo, iskreno nasprotovanje. Se več, vedel je celo, kaj ta narod misli in kako čuti za svojo zemljo ter za njene gospodaje. Hotel pa je, ker je vedel, kako se bodo ljudje odzvali, prepričati lady Marian o nasprotjem in ji vsiliti na ta način pravilno mnenje in prepričanje o sebi ter o svojih pristaših. Ko se je hrup poleg, je stopil spet na tla, sedel vnovič nazaj k lady Marian ter jo, ponosen nase in na svoj narod, navadno vpraša:

»Ali zdaj verjameš?«

Ona je najprej sklonila glavo, ker je bila do neke mere prijetno presenečena od tega, kar je bila videla in slišala, po tem pa jo je spet dvignila in se s svojimi sanjavi, lepimi očmi zagledala v Robina Hooda in dejala:

»Morda... morda sem se bila zmotila! Ali povej mi, čemu potem ropas in ubijaš? Ti si plemič... pa vendar si postal uskok. S to gmanjino si se spečal in s sovražstvom preganjal normanske plemiče! Zakaj to delaš, ko si sam plemič? Pojani mi in opraviči to svoje početje!«

»Ali hočeš res zvedeti, čemu to delam? Ne mislim se izgovarjati in se pred teboj opravičevati kakor pokorec. Ti imaš cel roj predsodkov svoje stroge matere. Pojdi z menoj in povedal ti bom! Vse boš zvedela in vse ti bo postalo jasno!«

Gledala ga je začudeno in ni vedela, kaj bi mu odgovorila, kaj neki misli s tem predlogom? Kam jo neki misli popeljati v tem gozdu? Noče mu odgovoriti in ne sprejme roke, ki jo ji je bil povudil z namenom, da bi jo dvignil s stola in jo popeljal na samo, ven iz tega hrušča.

»Ti se bojiš resnice... ali pa te je strah pred menoj!«

Lady Marian je ta njegova opazka nekoliko razžalila, dvignila je glavo kar nekam trmasto, pogumno pogledala Robinu v oči ter dejala odločno:

»Ne bojim se ne resnice, ne tebe... ničesar... tebe pa še najmanj!«

»Če je tako, potem pa le pojdi z menoj!« Pa spet ni hotela o Robinovem predlogu ničesar slišati.

»Torej se vendarle bojiš!« reče Robin smeje.

Na Robinovo trditve ni odgovorila, »handa!« Nalaga je vstala, ponudila Robinu roko ter odšla z njim z odločnimi koraki. Sir Guy, ki je še vedno zamislje-

na gledal predse kakor bi razmišljal o svoji usodi, se je zdaj zdržnil in pogledal za njima. Dolgo je gledal za njima, prsti pa so se mu od bolečine in jeze nad nemočjo krčili v pesti. Čutil je in poslušal, kako so mu pokali členki. Tako naglo jih je stisnil in spet razprijal. Lady Marian in Robin Hood pa sta izginila za stare, goste hrase, ki so kakor nekakšen prirodni zid delili od pravega gozda. Robin je lady Marian držal za roko in čutil je, kako je bila ta roka mehka in nežna. Lady Marian pa se je, čim globlje sta prihajala v gozd in čim bolj je za njima ostajal vesel hrup pijanih upornikov, čutila varnejša ob tem lepem, hrabrem in čudovitem človeku. Zdelo se ji je kot bi se od njega širila na vse strani sama dobrota in ljubezen, ki ni veljala samo temu njegovemu narodu, ampak tudi njej. Robin pa jo je peljal v taborišče tistih siromakov, ki so bili pred nasiljem sohranjenj umaknili sem k Robinu ter so od njega pričakovali pomoči in rešitve. Videla je hčerko, ki je jokala nad truplom mrtvega očeta, ki so ji ga ubili Guyjevi vojaki. Videla je rane šibanih in pretepanih ljudi, videla oslepljene reveže, videla pokvečen in posušeni, kako so ga pozdravljali že napol mrtvi, gledala je, kako so prihajali, stegovali k njemu svoje revne roke in mu kličo:

»Robin, Robin, nikdar te ne bomo pozabili! Nikoli! Bog naj te blagoslovi, naši otroci naj te slavijo in ljubijo!«

Naročajte in širite Slovenski dom!